

शाश्वत विकास : पर्यावरण शिक्षण
 Prof. Dr. Thore Shivaji Dattatraya

Head of Department of Comm, Research Guide Pune University (Bus Adm & Business Practices)
 Arts Science & Commerce College, Manmad, Tal. Nandgaon, Dist. Nashik (M.S.)
 E-Mail. I.D : drshivajithore217@gmail.com

प्रास्ताविक : Introduction

भारत या देशाची जागतिक पातळीवर विकसनशील राष्ट्राकडून विकसित राष्ट्राकडे वाटचाल करणारा देश म्हणून ओळख होत आहे, अलिकडे प्रत्येक क्षेत्रात प्रगती दिसत आहे, स्पर्धेच्या युगात होणाऱ्या वाढ, विकास व वृद्धी या प्रगतीबरोबरच विविध आव्हाने भारतीय समाजापुढे उभी आहेत. अलिकडे पर्यावरणाचा मोठ्या प्रमाणात ज्ञास देशात होत आहे, यामुळे भारतापुढे नव्हे तर संपूर्ण जगासमोर एक मोठे आव्हान आहे, यामुळे आज प्राधान्याने पर्यावरण संरक्षण याकडे विशेष लक्ष दिले जात आहे.

१९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाने 'पर्यावरण संरक्षणा'चा दहा पायाभूत घटकांत समावेश केला आहे. अलिकडे प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील विविध इयत्तांमध्ये पर्यावरण शिक्षणाचा समावेश होत आहे.

उद्देश : [Objective]

अ) पर्यावरण शिक्षणाचा अभ्यास करणे

आ) पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टेचा अभ्यास करणे

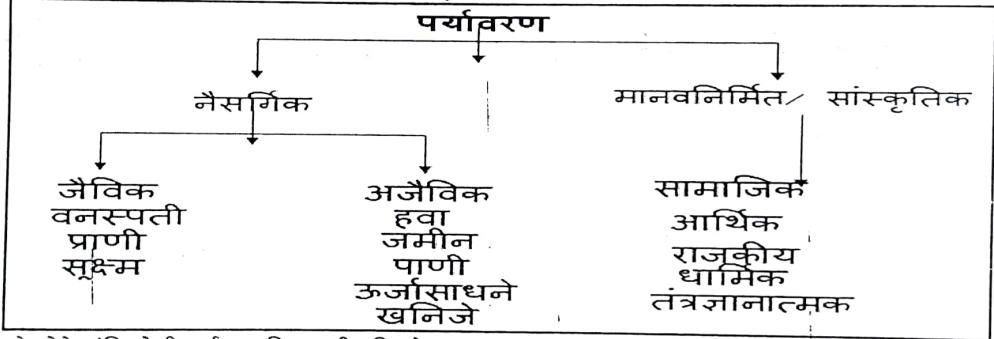
गृहितके :

अ) पर्यावरण शिक्षणाचा अभ्यास करीत आहे

आ) पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्ट्यांचा अभ्यास होत आहे

पर्यावरण शिक्षण : [Environment Education]

पर्यावरण यासाठी इंग्रजीमध्ये Environment हा शब्द आहे. Environ याचा अर्थ to surround असा होतो. To surround याचा अर्थ वेढणे / एखाद्या परीस्थितीला वेढणे असा होतो.

युनेस्कोने सांगितलेली पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टे :

क) नागरिकांमध्ये पर्यावरणाविषयी जाणीव-जागृती निर्माण करणे

ख) नागरिकांना पर्यावरणाविषयी ज्ञान देणे व अनुभव प्राप्त करून देण्याची संधी देणे.

अमेरिकेतील स्मिथसोनियन संस्थेने भारतीय शिक्षण प्रणालीत सर्व स्तरांवर पर्यावरण शिक्षण आरंभ करण्यासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या माध्यमातून एका कार्यशाळेचे आयोजन केले होते.

पर्यावरण संरक्षण व शिक्षणाबाबतच्या महत्वाच्या घडामोडी :

१९५८-लंडन येथे धुके [smog] ची घटना जागतिक स्तरावर

पर्यावरणाचाविचार करण्यास करणीभूत ठरेल.

१९७१-विद्यापीठ अनुदान आयोगाने [UGC] 'पर्यावरण' याविषयावर

एक कार्यशाळा आयोजित केली.

२००२- १९९२ नंतर १० वर्षांनी पुन्हा एकदा जागतिक स्तरावर सर्वजण एकत्र आले. ही परिषद जोहान्स बर्ग (दक्षिण आफ्रिका) येथे भरली होती.

२००५- आग्रा (भारत) येथे आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील परिषद भरली. या परिषदेत पर्यावरण शिक्षणाची ध्येये, उद्दिष्टे याबाबत चर्चा झाली.

२००५- भारतात राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा - २००५ मध्ये 'पर्यावरण शिक्षण - चिरंतन विकासासाठीचे शिक्षण' म्हणून समावेश

करण्यात आला.

